

Uitleg over ruivangsten

Update 4 juni 2024

Waarom ruivangsten?

Ganzen horen bij Nederland. Ze komen hier graag, want er is veel water en dus veel broedgelegenheid, en er is hier veel eiwitrijk grasland en daardoor genoeg te eten. Maar inmiddels zijn de aantallen zo groot, dat ze schade veroorzaken aan landbouw en natuur, en ook de vliegveiligheid is in het geding. Wanneer preventieve maatregelen onvoldoende helpen, wordt ingezet op populatiereductie. Naast afschot wordt gebruikgemaakt van ruivangsten. Ook dit jaar vinden tussen half mei en half juli ruivangsten plaats. Het doden van dieren is nooit vanzelfsprekend. Integendeel. Waarom wordt dan toch voor deze maatregel gekozen?

Schade en overlast

Jaarrond verblijven zo'n 600.000 ganzen in Nederland, waarvan 150.000 in Noord-Holland. Dat levert prachtige beelden op, waar veel mensen van genieten. Maar het aantal broedende ganzen in Noord-Holland is te groot. Ze veroorzaken veel schade aan natuur en landbouw en zijn een potentieel risico voor de vliegveiligheid.

Alle betrokken partijen – overheden, landbouw, grondeigenaren, natuurbescherming – zijn het erover eens dat er maatregelen nodig zijn om deze overlast te beperken. Er zijn volgens hen zoveel specifieke belangen in het geding, dat de maatschappelijke schade of het maatschappelijke risico zwaarder wegen dan het belang van de individuele ganzen.

Wat is ruivangst?

Een gans in de rui verliest de slagpennen in zijn vleugels en kan daardoor een aantal weken niet vliegen. Ruiende ganzen worden op velden of open water bijeengedreven en naar een vooraf geplaatste vangkooi geleid. Die wordt vervolgens afgesloten en afgeschermd met kunststof folie. Hierdoor krijgen de gevangen ganzen minder prikkels en minder stress. Hierna worden de ganzen in een mobiele wagen gedreven, waarna ze door de toevoeging van koolstofdioxide (CO₂) in enkele momenten worden gedood.

De provincies zijn samen met de Faunabeheereenheid verantwoordelijk voor de aanpak van ganzenoverlast. Wat zij mogen doen om die overlast tegen te gaan, moet aan strikte eisen voldoen. Ganzen zijn namelijk bij wet beschermd. Zo is ingrijpen alleen mogelijk als er geen andere bevredigende oplossing is, of als er heel specifieke belangen worden geschaad. Bovendien mag de Staat van Instandhouding er niet door verslechteren.

Eerst preventieve maatregelen

Bij het kiezen van de juiste manier om de overlast van ganzen te beperken, hebben preventieve maatregelen altijd de voorkeur. Denk daarbij aan het verjagen met honden, of het afschrikken van ganzen met behulp van linten of vogelverschrikkers. Hierdoor 'leren' ganzen dat bepaalde gebieden onveilig of onaantrekkelijk zijn.

Maar preventieve maatregelen hebben niet altijd het gewenste effect. Verjagen kan bijvoorbeeld zorgen voor veel stress bij ganzen, wat vanuit het oogpunt van diervriendelijkheid niet wenselijk is. Uit recent onderzoek blijkt bovendien dat al het heen en weer vliegen van opgejaagde ganzen ook nog eens zorgt voor meer eetlust. En dat kost weer meer gewassen en levert zo meer schade op.

Ruivangst

Als preventie niet voldoende effect heeft, dan worden populaties ook beheerd met dodelijke maatregelen, zoals afschot of ruivangsten. Ruivangst kan een efficiënte manier zijn om een ganzenpopulatie lokaal snel terug te brengen.

Ganzen in de rui verliezen hun slagpennen en kunnen hierdoor ongeveer drie weken niet vliegen. In die tijd blijven ze als groep bij elkaar, waardoor er relatief minder inspanning nodig is om grote aantallen tegelijk te vangen en te doden met CO₂.

Soms is ruivangst het enige middel om een groep kleiner te maken. Dat is met name het geval in de buurt van stedelijke gebieden. De effectiviteit van ruivangsten heeft zich inmiddels in de praktijk bewezen, zowel in binnen- als buitenland.

Zorgvuldige uitvoering

Wageningen Livestock Research, een onderzoeksinstituut van de Wageningen University (WUR) en de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) hebben beide onderzoek gedaan naar de diervriendelijkheid van ruivangst. Het onderzoek toonde aan dat ganzen binnen één minuut bewusteloos raken. Een van de conclusies was dat het doden van groepen ruiende ganzen met oplopende CO₂-concentraties acceptabel is vanuit het oogpunt van dierenwelzijn, wanneer dat gebeurt volgens het Richtsnoer Ganzendoden. Dit richtsnoer bevat specifieke randvoorwaarden die te maken hebben met de manier en het moment waarop ruivangst plaatsvindt. Daarbij worden bijvoorbeeld eisen gesteld aan de apparatuur (o.a. opbouw van concentraties CO₂, meetapparatuur) en de manier waarop die wordt gebruikt (o.a. aantallen dieren, tijdsduur, expertise). Op deze manier, en met een stevige wetenschappelijke onderbouwing, is een zorgvuldige uitvoering van ruivangsten geborgd.

Duurzame benutting

De FBE Noord-Holland wil eraan bijdragen dat er verantwoord wordt omgegaan met gedode ganzen. Ook vanuit maatschappelijk draagvlak is het belangrijk dat de gedode ganzen zo duurzaam mogelijk worden benut. Het uitgangspunt is dan ook 'vierkantsverwaardig'. Dat betekent dat alle onderdelen van de gans zo goed en duurzaam mogelijk worden gebruikt. Van kop tot kont.

Momenteel wordt maar een klein deel van deze ganzen benut voor consumptie: als specialiteit in restaurants, of als lekkernij op tafel thuis. De FBE Noord-Holland heeft onderzoeken laten uitvoeren naar de mogelijkheden om alle ganzen duurzaam te benutten. Die mogelijkheden blijken er te zijn. Momenteel werken de provincie Noord-Holland en de FBE in samenwerking met ondernemers en experts een plan van aanpak uit om de verwaardig van ganzen concreet te maken. Onderdeel daarvan is de Dag van de wilde gans, op 6 juni 2024.

Samenvatting

Bij het kiezen van ruivangst als maatregel tegen ganzenoverlast komt dus heel wat kijken. Voordat dit middel wordt ingezet, zijn er op veel verschillende momenten alternatieve opties afgewogen.

Allereerst is bekeken of de schade die ganzen veroorzaken zo groot is, dat ondanks hun beschermde status tijdelijk mag worden ingegrepen. Als de betrokken partijen – overheden, landbouw, grondeigenaren, natuurbescherming – het hierover eens zijn, kunnen maatregelen worden gezocht om de overlast terug te dringen.

Dan wordt gekeken naar de meest effectieve en diervriendelijke maatregel. Richtlijn is altijd: niet doden, tenzij er geen enkele andere optie is. Pas als is vastgesteld dat de niet-dodelijke maatregelen ontoereikend zijn, wordt gekozen voor dodelijke maatregelen. Bij de keuze voor ruivangst speelt zowel effectiviteit als dierenwelzijn een belangrijke rol.

De keuze voor een maatregel als ruivangst is evidence based: op basis van onderzoeken van onafhankelijke deskundigen, zoals de onderzoekers van de RDA en de WUR, wordt bepaald wat de effectiviteit is en in hoeverre het dierenwelzijn is gewaarborgd.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding gaat over de levensvatbaarheid van ganzenpopulaties in een bepaald gebied. Voor het in stand houden van een soort is een minimale broedpopulatie nodig. Daarbij spelen verschillende factoren een rol, zoals hoeveel ganzen er zijn, waar ze zijn, hoe goed ze zich voortplanten en of ze genoeg leefruimte hebben.

Duurzaam beheer van ganzenpopulaties is gericht op het behouden van een gunstige Staat van Instandhouding.